

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до проєкту Закону України «Про внесення змін до статті 37 Закону
України «Про військовий обов'язок і військову службу» щодо процедури
виключення з військового обліку жінок, взятих на такий облік з
порушенням законодавства України»

1. Обґрунтування необхідності прийняття законопроекту.

Чинне законодавство України передбачає, що жінки підлягають обов'язковому взяттю на військовий облік лише у визначених законом випадках, зокрема якщо вони здобули медичну або фармацевтичну спеціальність, а жінки, які мають іншу спеціальність або професію, споріднену з відповідною військово-обліковою спеціальністю, можуть бути взяті на військовий облік лише за їхнім бажанням.

Разом з тим, у 2025–2026 роках набули розголосу випадки незаконної постановки жінок на військовий облік без наявності визначених законом підстав. Такі випадки супроводжувалися внесенням недостовірних даних до реєстру, відмовами у виключенні з військового обліку, оголошенням жінок у розшук та створенням передумов для притягнення їх до адміністративної відповідальності.

Окремо судова практика свідчить, що проблема не є поодиноким випадком. Так, 27 лютого 2026 року Харківський окружний адміністративний суд визнав протиправними дії ТЦК та СП щодо взяття на військовий облік жінки зі спеціальністю «Правознавство» та зобов'язав видалити її дані з реєстру «Оберіг». Також 15 серпня 2025 року той самий суд задовольнив позов жінки зі спеціальністю «Менеджмент організацій», визнав протиправними дії та бездіяльність ТЦК та СП щодо взяття її на військовий облік і відмови виключити з нього. В обох випадках ТЦК та СП, серед іншого, посилалися на відсутність належних архівних даних та відсутність правових підстав для виключення таких осіб з військового обліку.

Отже, на практиці існує прогалина у правовому регулюванні, коли жінка, незаконно взята на військовий облік, змушена звертатися до суду для відновлення своїх прав, оскільки чинна редакція Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» не містить прямої та чіткої підстави для виключення з військового обліку жінок, взятих на такий облік з порушенням законодавства України. Законопроект спрямований саме на врегулювання таких випадків незаконної постановки жінок на військовий облік, оголошення їх у розшук та притягнення до відповідальності.

2. Мета законопроекту.

Метою законопроекту є забезпечення ефективного механізму захисту прав жінок, яких було взято на військовий облік без дотримання вимог законодавства

України, шляхом встановлення прямої законодавчої підстави для виключення таких осіб з військового обліку.

3. Загальна характеристика та основні положення законопроекту.

Законопроектом пропонується доповнити частину шосту статті 37 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» новим пунктом 7, відповідно до якого підставою для виключення з військового обліку будуть жінки, які були взяті на військовий облік без дотримання умов, передбачених частиною одинадцятою статті 1 цього Закону або умов, передбачених абзацом восьмим пункту 1 частини першої статті 37 цього Закону. Також законопроект містить прикінцеві положення щодо набрання ним чинності та приведення Кабінетом Міністрів України, міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади своїх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом.

Одночасно з цим законопроектом подається пов'язаний із ним проект Закону України «Про внесення змін до статті 210-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо відповідальності за порушення правил ведення військового обліку службовими особами», яким пропонується встановити адміністративну відповідальність за порушення службовою особою порядку ведення військового обліку призовників, військовозобов'язаних або резервістів, що призвело до взяття на такий облік осіб, які відповідно до закону не підлягають взяттю на військовий облік. Зазначеним законопроектом пропонується доповнити статтю 210-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення новою частиною четвертою та встановити за таке правопорушення адміністративне стягнення у вигляді штрафу у розмірі десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Таким чином, законопроект устанавлює чітку правову підставу для виключення з військового обліку жінок, які були взяті на нього незаконно, а також у комплексі з пов'язаним законопроектом запроваджує механізм відповідальності посадових осіб за допущені порушення, що дозволить усунути наявну нормативну невизначеність, забезпечити належний захист прав людини та запобігти повторенню таких випадків у майбутньому.

4. Стан нормативно-правової бази у даній сфері правового регулювання

Нормативно-правову основу у цій сфері становлять Конституція України, Закон України «Про військовий обов'язок і військову службу», а також підзаконні нормативно-правові акти, що регулюють порядок організації та ведення військового обліку призовників, військовозобов'язаних та резервістів.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація положень проєкту Закону не потребуватиме додаткових видатків з Державного бюджету України та місцевих бюджетів.

6. Очікувані правові та соціальні наслідки прийняття законопроєкту

Прийняття законопроєкту забезпечить:

належний захист прав жінок, незаконно взятих на військовий облік;

можливість оперативного виключення таких осіб з військового обліку без необхідності тривалого судового захисту;

зменшення кількості випадків незаконного оголошення жінок у розшук та безпідставного притягнення до адміністративної відповідальності;

підвищення рівня правової визначеності у діяльності територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки;

зміцнення довіри громадян до державних інституцій та до механізмів військового обліку.

Прийняття цього законопроєкту сприятиме усуненню прогалин у законодавстві, забезпеченню принципу верховенства права та недопущенню подальших випадків порушення прав жінок у сфері військового обліку.

Народні депутати України

